Sosiaali- ja terveysministeriö

Lisäselvitys

12.5.2026

VN/37863/2025
VN/37863/2025-STM-45

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

Lisäselvitys sosiaali- ja terveysvaliokunnalle (HE 67/2026 vp)

Takaisinperinnän aikaraja ja kohtuullisuusharkinta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriöltä lisäselvitystä takaisinperinnän aikarajasta ja kohtuullisuusharkinnasta.

Kansaneläkelaitoksen toimeenpanemissa etuuslaeissa säädetään pääosin yhteneväisesti takaisinperinnästä ja takaisinperintäsaatavan vanhentumisesta. Sääntely perustuu 1.6.2004 voimaan tulleeseen lainsäädäntöön (Hallituksen esitys HE 158/2003 vp eduskunnalle eräiden toimeentuloturvaa koskevien lakien takaisinperintäsäännösten muuttamiseksi).

Hallituksen esityksessä HE 158/2003 vp ehdotettiin, että aiheettomasti maksettu etuus olisi perittävä takaisin kymmenen vuoden kuluessa sen maksupäivästä lukien. Sen jälkeen, kun päätös takaisinperinnästä olisi annettu, takaisinperittävän saatavan vanhentumisaika olisi viisi vuotta. Tämä vanhentumisaika alkaisi takaisinperintäpäätöksen antamisesta ja olisi katkaistavissa siten kuin vanhentumislain 10 tai 11 §:ssä säädetään. Lisäksi esityksessä ehdotettiin, että Kansaneläkelaitos, työttömyyskassa ja Koulutusrahasto voisivat tapauskohtaisesti harkiten luopua aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä takaisinperintäpäätöksen tekemisen jälkeen silloin, kun toistuvat perintätoimenpiteet ovat osoittautuneet tuloksettomiksi ja on todennäköistä, että saatavaa ei saada perittyä takaisin, vaikka perintätoimenpiteitä edelleen jatkettaisiin. Takaisinperinnästä voitaisiin luopua myös silloin, kun perinnän jatkamisesta aiheutuisi takaisinperittävään rahamäärään nähden kohtuuttomat perintäkustannukset. Sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdotti mietinnössään (StVM 4/2004 vp - HE 158/2003 vp) määräajaksi, jonka kuluessa takaisinperinnästä on päätettävä, viittä vuotta. Takaisinperintäajan lyhentämisen tavoitteena valiokunta piti mietinnössään ensisijaisesti sitä, että etuudensaajan velvollisuus etuuden palauttamiseen selvitetään kohtuullisessa ajassa.

Esimerkiksi sairausvakuutuslain 15 luvun 18 §:n perusteella, jos lain mukaista etuutta tai muuta etuuteen liittyvää maksusuoritusta on maksettu aiheetta tai määrältään liian suurena, liikaa maksettu etuus tai muu etuuteen liittyvä rahana maksettu perusteeton etu on perittävä takaisin. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että etuudet rahoitetaan julkisin varoin, eikä liikamaksun takaisinperinnästä voida luopua, ellei siihen ole lainmukaista perustetta. Sairausvakuutuslain mainitun pykälän mukaan takaisinperinnästä voidaan luopua joko kokonaan tai osittain, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi eikä aiheeton maksaminen ole johtunut etuuden saajan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos aiheettomasti maksettu määrä on vähäinen. Lisäksi takaisinperinnästä voidaan luopua kokonaan takaisinperintää koskevan päätöksen antamisen jälkeen myös silloin, kun takaisinperintää ei etuuden saajan taloudellinen tilanne huomioon ottaen ole enää tarkoituksenmukaista jatkaa tai kun perinnän jatkamisesta aiheutuisi perimättä olevaan etuuden määrään nähden kohtuuttomat kustannukset. Takaisinperintää koskeva lainvoimainen päätös saadaan panna täytäntöön kuten lainvoimainen tuomio.

Sairausvakuutuslain 15 luvun 19 §:n mukaan päätös aiheettomasti maksetun etuuden takaisinperinnästä on tehtävä viiden vuoden kuluessa etuuden maksupäivästä lukien. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistettu saatava vanhentuu viiden vuoden kuluttua päätöksen antamisesta, jollei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu. Takaisinperintäpäätöksellä vahvistetun saatavan vanhentuminen katkeaa siten kuin velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 10 tai 11 §:ssä säädetään, esimerkiksi henkilö maksaa velkansa tai henkilölle lähetetään maksukehotus. Tämän vanhentumisajan katkaisemisesta alkaa kulua uusi viiden vuoden vanhentumisaika.

Postiosoite **Postadress** **Postal Address**	**Käyntiosoite** **Besöksadress** **Office**	**Puhelin** **Telefon** **Telephone**	**Faksi** **Fax** **Fax**	**s-posti, internet** **e-post, internet** **e-mail, internet**
Sosiaali- ja terveysministeriö				
PL 33 00023 Valtioneuvosto	Meritullinkatu 8 Helsinki	0295 16001 +358 295 16001		kirjaamo.stm@gov.fi stm.fi

Kansaneläkelaitoksen soveltamassa etuuslainsäädännössä säädetään pääosin samansisältöisesti siitä, että jos Kansaneläkelaitoksen antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka on ilmeisesti lain vastainen, päätöksen poistamista on haettava viiden vuoden kuluessa siitä, kun päätös sai lainvoiman. Erityisen painavista syistä päätös voidaan poistaa määräajan jälkeenkin tehdystä hakemuksesta. Kansaneläkelaitokselta saadun tiedon mukaan, mikäli poistoprosessin yhteydessä on jo nähtävissä se, että takaisinperittävä summa on vanhentunut tai se on vanhentumassa prosessin aikana, voi Kansaneläkelaitos käyttää tapauskohtaista harkintaa ja olla hakematta päätöksen poistamista erityisesti silloin, kun perittävä liikamaksu on pieni suhteessa poistoprosessin hallinnollisiin kuluihin.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että siltä osin kuin takaisinperintää koskevan lainsäädännön soveltaminen perustuu tapauskohtaiseen harkintaan, Kansaneläkelaitoksen on mahdollista ottaa huomioon muun muassa takaisinperintään johtaneita syitä ja henkilön taloudellinen tilanne liikamaksun perinnässä.

Jos etuuden liikamaksun taustalla on henkilön väärinkäytös, voi Kansaneläkelaitos tehdä tutkintapyynnön poliisille. Tällöin vaikka liikamaksu olisi etuuslain nojalla vanhentunut, voi Kansaneläkelaitos vaatia liikamaksun perittäväksi takaisin vahingonkorvauksena, jos asia ei ole rikosoikeudellisesti vanhentunut. Vahingonkorvauksen tuomitsemisesta päättää tuomioistuin.

Kansaneläkelaitokselta saadun tiedon mukaan etuuslainsäädännön nojalla takaisinperittävästä liikamaksusta ei peritä korkoja. Jos etuuden liikamaksua peritään takaisin vahingonkorvausvaatimuksella väärinkäytöstapauksessa, on pääsääntönä myös, ettei korkoa peritä. Poikkeustapauksissa vahingonkorvaussaatavalle voidaan vaatia korkoa ja tällöin korkovaatimus perustuu korkolakiin (633/1982).

Kansaneläkelaitokselta saadun tiedon mukaan etuuden liikamaksun perinnässä pyritään saamaan suoritus velalle vapaaehtoisesti, joten Kansaneläkelaitos suhtautuu lähtökohtaisesti myötämielisesti velan maksamiseen osamaksulla. Takaisinperintäpäätöksen antamisen jälkeen perimisestä voidaan tapauskohtaisen harkinnan jälkeen luopua, jos toistuvat perintätoimenpiteet ovat osoittautuneet tuloksettomiksi ja on todennäköistä, että saatavaa ei velallisen taloudellisen tilanteen vuoksi saada jatkossakaan perittyä tai perinnän jatkamisesta aiheutuisi jäljellä olevan saatavan määrään nähden kohtuuttomat perintäkustannukset.

Hallituksen esityksessä ehdotetut muutokset toteuttavat hallitusohjelman kirjausta sosiaaliturvan sujuvoittamisesta. Muutokset sujuvoittaisivat etuuksien toimeenpanoa ja nopeuttaisivat virheellisten päätösten korjaamista. Lisäksi ne vähentävät takaisinperintään ja virheellisten päätösten poistamiseen liittyvää hallinnollista työtä asiakkaan osalta, Kansaneläkelaitoksessa ja muutoksenhakuasteissa.

Luonnos valtioneuvoston asetukseksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt nähtäväkseen asetusluonnoksen (liitteenä).

Asetusluonnoksen mukaan kuntoutusraha maksettaisiin jälkikäteen siten, että ensimmäinen maksukausi on 6 arkipäivää ja kukin seuraava maksukausi 25 arkipäivää. Jos kuntoutusrahaoikeus päättyy kesken maksukauden, kuntoutusraha maksettaisiin kuntoutusrahaoikeuden päätyttyä.

Maksukausiin suunnitellun muutoksen myötä kuntoutusrahan maksukausi ei katkeaisi maksulajin vaihtuessa, vaan ainoastaan silloin kuin maksukausi tulisi täyteen tai oikeus kuntoutusrahaan päättyisi. (Kuntoutusrahaa voidaan maksaa kuntoutukseen osallistumisen lisäksi myös odotus- tai väliajalta taikka tilapäisen keskeytymisen ajalta.) Muutoksen myötä Kansaneläkelaitoksen asiakkaiden oikeus saada kuntoutusrahaa ennakoitavissa ja tarkoituksenmukaisissa maksujaksoissa olisi nykyistä paremmin turvattu.

Kristiina Pitkäranta
Erityisasiantuntija
Sosiaali- ja terveysministeriö

Liite Luonnos valtioneuvoston asetukseksi Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta